

În secolul al II-lea regatul Daciei se afla în perioada de maximă dezvoltare a civilizației fierului. Era un stat relativ tânăr, de nici două secole, dacă îl comparăm cu Roma, fondată în anul 756 î.Hr. și care înconjurase, ca un inel latinizat, bazinul Mării Mediterane, prin cucerirea și romanizarea teritoriilor existente de-a lungul țărmurilor ei. Dacii nu au fost intimidați de prezența romană din jurul lor. Pacea din anul 89 cerută de Decebal împăratului roman Domițian, doar pentru a-și cruța armata, a demonstrat abilitatea și curajul tânărului rege, iar avantajele politice și materiale obținute fără să se prezinte personal la negocierea ei l-au propulsat în poziția de învingător, nu de învins. Era sfidarea pe care noul împărat al Romei, Traian, nu i-o ierta. Pentru a înlătura primejdia și trufia daco-geților, Traian trebuia să secătuiască Dacia de bogățiile care-i susțineau forța politică, economică și militară. Cu ele a ridicat la Roma cel mai minunat complex urbanistic și arhitectural care a făcut din domnia sa una memorabilă. Ca semn al aprecierii vitejiei și curajului și-a ales ca mormânt Columna, o împlertire în eternitate a două destine: dac și roman.

Undeva, într-o peșteră din inima munților Carpați, în adâncul întunericului, strălucea comoara regilor Daciei. Legende păstrate de locuitorii zonei vorbesc despre uriașii care vegheau asupra a ceea ce se credea a fi cel mai bine păzit secret. Supradimensionarea străjerilor (ființe mitologice sau stânci) demonstrează că era vorba de o comoară impresionantă pentru acele vremi. Cu siguranță, locul era atât de bine ales încât să nu poată fi descoperită, iar în caz de amenințare să existe o cale tot atât de sigură ca să poată fi rapid transportată în cel mai tainic secret, spre o destinație sigură. Unde ar fi putut fi această peșteră ? Poate chiar în Muntele Sfânt, Kogaionon, acolo unde, afirma Strabon, se afla lăcașul lui Zamolxe, „o peșteră, inaccesibilă altora”, „cu excepția regelui și a slujitorilor acestuia”. Sau se afla, probabil, în cetatea regală, la Sarmizegetusa Regia, fiind protejată de puternicul sistem de fortificații.

Cu siguranță, zvonuri despre existența bogățiilor aurifere circulau. Firișoarele de aur erau scoase din nisipurile râurilor Mureș, Jiu, Crișuri, prin spălare, folosindu-se strecurători din ceramică sau lemn, și din minele subterane din Munții Apuseni. În ceremonialurile religioase sau atunci când primeau soli, căpeteniile geto-dace își îmbrăcau costumele princiare tocmai pentru a impune prin poziția pe care o dețineau și a dovedi puterea formațiunii pe care o conduceau. Coifurile lor, fie din aur, fie din argint placat cu aur, aveau redată o pereche de ochi deasupra formei naturale pentru a demonstra și protecția unor forțe supranaturale. Probabil că din secolul I î.Hr., odată cu constituirea primului stat dac, aurul a devenit monopol al regelui. Comoara s-a îmbogățit continuu și cu obiecte din import sau din prăzile de război.

Despre existența unui areal aurifer au aflat și iscoadele romane, dar Decebal era “un dușman de temut pentru romani”. Numai așa se poate explica de ce Traian “a purtat război mai mult cu

chibzuială decât cu înfocare, biruindu-i pe daci după îndelungi și grele strădanii”. Istoricul antic Dio Cassius ne povestește cum la sfârșitul luptei, după ce dacii au fost înfrânți, “fură descoperite și comorile lui Decebal, deși se aflau ascunse sub râul Sargetia, din apropierea capitalei sale”, căci Decebal “abătuse râul cu ajutorul unor prizonieri și săpase acolo o groapă”; în ea pusese “o mulțime de argint și de aur, precum și alte lucruri foarte prețioase - mai ales dintre cele care suportau umezeala -, așezase peste ele pietre și îngrămădise pământ, iar după aceea aduse râul din nou în albia lui”. Decebal, tot cu aceiași prizonieri, “pusese în siguranță, în niște peșteri, veșminte și alte lucruri la fel”, după care “îi măcelări” pentru ca “să nu dea nimic pe față”. Dar Bicilis, “un tovarăș al său care cunoștea cele întâmplate”, fu luat prizonier “și dădu în vileag toate acestea”, fie sub tortură, fie ca să-și salveze viața. Astfel, Traian, prin trădarea unui sfetnic de-al lui Decebal, a putut afla taina comorii.

Când a hotărât Decebal deplasarea unei cantități enorme de metal prețios și întreaga operație de deviere și readucere la matcă a râului, de săpare a gropii care presupunea și o anumită adâncime, fără ca toată această forfotă să treacă neobservată, nu se poate preciza. În timpul războaielor, încercarea pare cu greu realizabilă.

Medicul personal al lui Traian, Criton, consemnează în lucrarea sa Geticele că prada de război se ridica la “cinci milioane de livre de aur, o cantitate dublă de argint, în afară de cupe și lucruri [scumpe], depășind orice prețuire, apoi turme și arme și peste cinci sute de mii de bărbați cât se poate de potriviți pentru luptă, împreună cu armele lor.” Cantitatea de metal prețios, ca și numărul de prizonieri, par supraevaluate. În 1924 reputatul romanist Jérôme Carcopino, în urma unor cercetări aprofundate, propunea reducerea lor la 165.000 kg aur, 330.000 kg argint și 50.000 de prizonieri.

Imaginea transportării comorii dacilor spre Roma este redată și pe Columna lui Traian, scena CXXXVIII. Cert este că imediat după cucerire viața în Cetatea Eternă devine înfloritoare. În cinstea victoriei asupra lui Decebal, Traian a organizat la Roma spectacole “timp de o sută și douăzeci și trei de zile”, în cursul cărora “au fost ucise cam unsprezece mii de animale sălbatice și domestice”, iar în arene “au luptat zece mii de gladiatori”. Traian și-a adăugat titlul de “Dacicus Maximus” și a inițiat un vast program de construcții cu “drumuri de piatră prin mlaștinile pomptiene, cu clădiri pe margini și cu poduri mărețe”; a întemeiat “biblioteci” și a ridicat în for “o columnă foarte mare, atât [spre a-i sluji] ca mormânt, cât și ca o dovadă de măreție a lucrărilor”; locul acela “fusesse muntos, iar el îl săpă atât cât se înalță columnă”, făcând în felul acesta și “o piață netedă”; “toată moneda deteriorată” a fost topită pentru a se reechilibra balanța Romei.

Cert este că românii, ca și strămoșii lor, s-au aflat sub un blestem al aurului: în anul 106, prin

trădarea unuia dintre cei mai de încredere nobili daci, comoara lui Decebal, pusă pe spinarea unor animale, a luat drumul Romei; în anul 1916, în urma prăbușirii rapide a fronturilor interne și a ocupației militare iminente germano-austro-ungară, pentru a se asigura protecția tezaurului, conducerea BNR, cu acordul guvernului, a găsit Moscova ca cea mai bună și rapidă soluție, pentru că noi eram aliați cu rușii în cadrul blocului politico-militar al Antantei, alături de Franța și Marea Britanie. Alegere neinspirată. Au luat drumul spre Imperiul Rus, în 1916, o garnitură de tren formată din 17 vagoane în care se găseau 1740 casete cu o valoare declarată de 321.580.456, 84 lei aur (din care două casete în valoare de 7.000.000 lei aur reprezentau bijuteriile Reginei Maria); în 1917 pleca a doua garnitură de tren formată din 24 de vagoane și care cuprindea 188 casete a căror valoare declarată a fost de 1.594.836.721, 09 lei aur, din care aurul efectiv valora 574.523,57 lei aur, arhiva 500.000 lei aur, iar diferența reprezenta titluri, efecte, depozite și alte valori; 1621 de casete cu valoarea de 7.500.000.000 lei aur care aparțineau Casei de Depuneri și care conțineau numerar, bijuterii, tablouri și alte depozite aparținând atât persoanelor particulare, cât și instituțiilor publice și private. Tezaurul a rămas la Moscova, V.I. Lenin refuzând să ni-l mai cedeze datorită unirii Basarabiei cu România, la 27 martie 1918. În 1956 ni s-a restituit doar o parte infimă.

România și-a refăcut rapid rezervele de aur, însă în anul 1944, în timpul celui de-al doilea război mondial, drama se repetă, iar tezaurul țării este prins sub un foc încrucișat – al germanilor și al sovieticilor.

“Da, în 1944 – preciza Mareșalul Antonescu în procesul ce i-a fost înscenat - Banca Națională a României avea în seif 40 de vagoane de aur !”

Despăgubirile de război imense, impuse prin Convenția de Armistițiu din 1944, în urma capitulării necondiționate de la 23 august 1944, au direcționat din nou, sub modalități diferite, aurul românesc spre Moscova.

Oftăm și nu mai punem la socoteală tributul plătit otomanilor timp de 400 de ani, exploatarea minelor din Transilvania, succesiv, de către stăpânitorii acestui voievodat, mai târziu principat, sau alte forme de pibegie auriferă.

Prof. Elena Ichim